

BERÄTTELSE

TILL

1874 ÅRS LAGTIMA RIKSDAG

ANGÅENDE

KONGL. KOMMERS-KOLLEGIUM,

AFGIFVEN AF RIKSDAGENS ÅR 1873 FÖRSAMLADE REVISORER.

STOCKHOLM, 1873.
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET,
Skärgårdsgatan N:o 8.

Berättelse

om de under Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel, hvilka blifvit granskade af undertecknade, af Riksdagen utsedde Revisorer för år 1872.

Vid förrättningen hafva Revisorerne till en början tagit kännedom af Kongl. Kommerskollegii till Kongl. Maj:t afgifna berättelse angående manufakturdiskontfondens förvaltning ofvannämnda år äfvensom af den berättelse, hvilken särskilde, af Kongl. Maj:t förordnade revisorer aflemnad rörande denna fonds förvaltning och räkenskaper.

Manufakturdiskontfondens tillgångar och skulder finnas redovisade i följande

Kapital-slut öfver Manufaktur-

Debet.		Riksmynt.	
<i>Balans från år 1871:</i>			
Skuld:			
Till Riksbanken:			
Kongl. Kommerskollegii kreditiv till Manufakturdiskonten mot 4 procent			
årlig ränta å det begagnade kapitalet	1,250,000: --		
Obetald ränta vid 1871 års slut	42,232: 12.	1,292,232	12
Afskrifning:			
Enligt Kongl. Kommerskollegii utslag den 13 Augusti 1872		8,248	62
<i>Balans till år 1873:</i>			
Tillgång:			
1:o. Behållning i Riksbanken å kassakreditiv-räkningen	747,871: 65.		
2:o. Säkra fordringar:			
a) Diskontlån	962,377: --		
b) Förlagslån	946,750: --		
Upplupna räntor	22,616: 79.	969,366:	79.
c) Anståndsån	16,934: 24.		
Upplupna räntor	351: 37.	17,285:	61.
d) Förskott till Diskontens ombudsman för bestridande af utgifter i lagsöknings- och konkursärenden		1,949,029:	40.
e) hos ullmagasinet i Norrköping		100: --	
		104:	25.
3:o. Osäkra fordringar:			
a) Diskontlån	135,744: 36.		
Förfalloräntor	1,779: 73.		
b) Förlagslån:			
Resterande kapital å F.			
Rippes lån	1,419: 59.		
Upplupen ränta å dito	422: 40.	1,841:	99.
		139,366:	8.
		2,836,471	38
		Transport Rdr	4,136,952 12

diskontfonden för år 1872.

					Riksmünt.	
Kredit.						
<i>Balans från år 1871:</i>						
Tillgång:						
1:o.	Behållning i Riksbanken å kassakreditiv-räkningen		490,699:	97.		
2:o.	Säkra fordringar:					
	a) Diskontlån	1,337,653: —				
	Expenser	5: 50.	1,337,658:	50.		
	b) Förlagslån	994,500: —				
	Upplupna räntor	23,180: 12.	1,017,680:	12.		
	c) Anståndsloan	21,105: 65.				
	Upplupna räntor	468: 40.	21,574:	5.	2,376,912:	67.
	d) Förskott till Diskontens ombudsman för bestridande af utgifter i lagsöknings- och konkursärenden			100: —		
	e) hos Ullmagasinet i Norrköping			44: 17.		
3:o.	Osäkra fordringar:					
	a) Diskontlån		146,923:	52.		
	Förfalloräntor		1,779:	73.		
	b) Förlagslån:					
	Resterande kapital å F.					
	Rippes lån	1,419: 59.				
	Upplupen ränta å dito dito	422: 40.	1,841:	99.	150,545:	24
					3,018,302	5
<i>Vinst- och Förlustkonto.</i>						
Inkomster:						
	Ordinarie räntor	94,309: 56.				
	Förfalloräntor	2,000: 11.	96,309:	67.		
	Hyresmedel för lägenheter i ullmagasins- huset i Norrköping	940: —				
	Influtna afgifter vid ullmagasinet i dito	146: 42.	1,086:	42.		
	Extra inkomst		8: 25.	97,404:	34.	
Utgifter:						
1:o.	Aflöning		20,266:	67.		
2:o.	Arvoden till Kongl. Kommerskollegii President, Ledamöter m. fl.		6,093:	32.		
3:o.	Pensioner		8,530:	41.		
	Transport	34,890: 40.	97,404:	34.	3,018,302	5

	Riksmünt.	
Transport Rdr	4,136,952	12
Summa Rdr	4,136,952	12

Rörande fördelningen af Manufakturdiskontens i låneväg disponibla tillgångar har inhemtats följande. Vid den fördelning, som i enlighet med gällande föreskrift, uppgjordes i slutet af Januari månad år 1872, beräknades fondens säkra fordringar tillika med behållningen i Riksbanken samt under året inflytande räntemedel äfvensom hyresmedel af ullmagasinshuset i Norrköping till ett sammanräknadt belopp af 2,985,892 Rdr 90 öre; och sedan härifrån afdragits dels ränta å fondens kreditiv på Banken, dels enligt gällande stat utgående aflöning och annan förvaltningskostnad, dels aflöning, reparationer och andra utgifter vid ullmagasinet i Norrköping, dels pensioner till två f. d. tjänstemän vid ullkontoret i nämnde stad äfvensom till f. d. tjänstemän och betjente vid stämplingskontoren i Stockholm, Norrköping och Nyköping, dels skrifmaterialier och andra omkostnader, dels ock summan af de lån, med hvilkas återbetalning särskildt anstånd blifvit af Kongl. Maj:t medgifvet, hvilka afdrag tillsammans utgjorde 109,235 Rdr 65 öre, samt derjemte blifvit afräknadt det belopp af 1,000,000 Rdr, som jemlikt Kongl. breven den 9 December 1818, den 5 Maj 1841 och den 14 December 1866 böra till s. k. förlagslån användas, så antogos återstående tillgångar för alla till lån i vanlig diskontväg berättigade idkare utgöra 1,876,657 Rdr 25 öre; hvarefter och sedan för den särskilda lånerätt, som på grund af Kongl. brefvet den 5 Januari 1872 medgifvits Eskilstuna fristads manufakturister och deras förläggare, af hvilka 52 bland de förstnämnde anmält sig för ett tillverkningsvärde af 790,246 Rdr och 4 bland de senare för en förlagssumma af 189,700 Rdr, blifvit ytterligare afsatte tillsammans 254,471 Rdr, eller 25 procent för manufakturisterna och 30 procent för förläggarne, behållna tillgången ansågs uppgå till 1,622,186 Rdr 25 öre. Denna summa, fördelad

				Riksmünt.	
	Transport	34,890: 40.	97,404: 34.	3,018,302	5
4:o.	Extra utgifter	1,146: 6.			
5:o.	Ränta till Riksbanken för begagnade medel af kreditivet	19,588: 65.			
6:o.	Aflöning till tjänstepersonalen vid ullmagasinet i Norrköping	600: —			
	Omkostnader och reparationer vid dito i dito	117: 81.	717: 81.		
			56,342: 92.		
	Fondens vinst för år 1872 har alltså utgjort		41,061: 42.		
	hvertill kommer köpeskillingen för ullmagasinshuset i Norrköping ...		58,000: —	99,061	42
<i>Balans till år 1873:</i>					
Skuld:					
Till Riksbanken:					
	Kongl. Kommerskollegii kreditiv till Manufakturdiskonten mot 4 procent årlig ränta å det begagnade kapitalet		1,000,000: —		
	Obetald ränta vid 1872 års slut		19,588: 65.	1,019,588	65
				<u>Summa Rdr</u>	<u>4,136,952</u> 12

emellan de till lån deraf berättigade idkare, lemnade en lånerättsprocent för 1:sta klassens idkare af $4 \frac{61}{100}$ procent, för 2:dra klassens af $3 \frac{133}{400}$ procent och för 3:dje klassens af $2 \frac{61}{200}$ procent af nästföregående årets tillverkningsvärden, eller för första klassens $\frac{69}{100}$ procent, för andra klassens $\frac{207}{400}$ och för tredje klassens $\frac{59}{200}$ procent *mindre* än lånerätten nästföregående året utgjorde.

Följande idkare voro år 1872 läneberättigade

i Första klassen:

34	Klädesfabriksidkare, af hvilka 26 i Norrköping, med ett sammanlagdt tillverkningsvärde af	Rdr	10,681,751: —
2	Porslinsfabriksidkare, med dito	"	1,389,148: —
1	Sidenfabriksidkare, med dito	"	411,485: —
1	Sidenbandsfabriksidkare, med dito	"	16,074: —
5	Sullädersfabriksidkare, med dito	"	1,243,984: —
1	Saffiansfabriksidkare, med dito	"	21,000: —
11	Glasbruksegare, med dito	"	1,304,496: —
17	Egare af jerngjutier, mekaniska verkstäder m. m , med dito	"	7,036,974: —
	<u>Summa tillverkningsvärde</u>	<u>Rdr</u>	<u>22,104,912: —</u>

i Andra klassen:

8 Tillverkare af kulörta bomulls-, linne-, och halfylleväfnader, med tillverkningsvärde af	Rdr	1,782,981: —
2 Oljeslageriegare, med dito	”	886,342: —
6 Pappersbruksegare, med dito	”	3,075,097: —
1 Tillverkare af pappersarbeten, med dito	”	593,979: —
1 Tillverkare af messingsarbeten, med dito	”	62,264: —
Summa tillverkningsvärde		Rdr 6,400,663: —

i Tredje klassen:

10 Tillverkare af ofärgade bomulls- och linneväfnader, med tillverkningsvärde af	Rdr	4,071,910: —
1 Strump- och trikäväfnadsfabriksiddkare, med dito	”	304,545: —
16 Bomulls- och linspinneriegare, med dito	”	11,417,320: —
1 Segelduksfabriksiddkare, med dito	”	528,635: —
1 tillverkare af bleck- och plåtslagarearbeten, med dito	”	236,315: —
Summa tillverkningsvärde		Rdr 16,558,725: —

Uträknad efter ofvanstående tillverkningsvärden och fastställd lånerätsprocent, utgjorde lånerätten år 1872 i

första klassen	Rdr	1,019,036: —
andra klassen	”	221,303: —
tredje klassen	”	381,679: —
		1,622,018: —
Och tillsammans med den Eskilstuna manufakturister och förläggare tillkommande särskilda lånerätt		254,471: —
		Rdr 1,876,489: —

Från det å Manufakturdiskontfönden afsatta särskilda anslag af 1,000,000 Rdr, till förlagslån för anläggning och drifvande af större fabriksinrättningar af antingen ny eller väsentligen förbättrad beskaffenhet, voro vid 1872 års början dylika lån utlemnade till ett sammanlagdt belopp af 995,919 Rdr 59 öre, och förefanns då en obegagnad tillgång af

Genom verkställda inbetalningar hafva under år 1872 in-	Rdr	4,080: 41.
flutit	”	160,750: —
		Summa Rdr 164,830: 41.

Häraf hafva under revisionsåret utbetalts följande genom Kongl. brefven den 23 Februari 1871 och den 1 Mars 1872 beviljade förlagslån, nemligen till:

1:o. C. A. Bruno för ändamålsenligt drifvande af hans vid Röksberg i Jönköpings län anlagda fabrik för tillverkning af terpentin och tjära	Rdr	4,000: —
2:o. Inedals aktiebolag, såsom numera egare af Hvitbetssocker-aktiebolagets i Stockholm fabrik för bedrifvande af hvitbetssockertillverkning derstädes	”	50,000: —
3:o. Fabriksbolaget John Grönvall & komp. för ändamålsenligt bedrifvande af dess i Sköfde anlagda gjuteri och mekaniska verkstad	”	15,000: —
4:o. Carin Nordström, för utvidgande af glastillverkningen vid Sölje bruk i Vermlands län	”	10,000: —
		Transport Rdr 79,000: —

	Transport Rdr	79,000: —
5:o. Rosenbergs aktiebolag för drifvande af mekaniskt bomullsväfveri i Mölndal	"	30,000: —
6:o. Urfabriksiddkaren O. E. Hellsten för utvidgande af hans i Stockholm befintliga fabrik för tillverkning af ur efter amerikansk metod	"	4,000: —
	Summa Rmt Rdr	113,000: —

hvidan hela beloppet af vid 1872 års slut utestående förlagslån uppgick till 948,169 Rdr 59 öre.

Ullmagasinsbyggnaden i Norrköping, om hvars försäljning 1868, 1871 och 1872 års Revisorer gjort framställningar, till hvilka Riksdagen lemnat sitt bifall, blef under nästlidet år inköpt af Postverket för en summa af 58,000 Rdr, som den 9 December 1872 jemlikt Kongl. brefvet den 1:sta November samma år till Kommerskollegium levererades genom insättning på dess kreditivräkning i Riksbanken.

I ullmagasinet fanns vid 1872 års början ingen magasinerad ull, hvaremot under årets lopp dit inlemnades 28,603 skålpund, som i magasinshyra inbringade 146 Rdr 42 öre. Vid årets slut var hela nyssnämnda magasinerade ullparti åter uttaget.

Otvifvelaktigt har i fornda tider, då andra förhållanden än nu voro rådande, Manufakturdiskontens lånerörelse bidragit till höjande af de fabriks- och industri-grenar, som i denna inrättning egt lånerätt. Å ena sidan voro då tillfällena till låns erhållande inskränkta, så att fabriks- och industriidkare sannolikt hade få andra utvägar att i låneväg erhålla den för deras rörelses bedrivande behöfliga kapital-förstärkning. Å andra sidan hade då fabriksväsendet vida mindre omfattning, och de belopp, hvarmed Manufakturdiskonten kunde tillhandagå, voro derföre, i jämförelse med rörelsens omfång, ganska betydliga. Under senare åren hafva emellertid dessa förhållanden väsentligen förändrats. På samma gång bankväsendet alltmera utvecklats och olika slag af låneinrättningar uppstått, har, genom den stora utsträckning industrien vunnit, dess behof af förlagskapital i så hög grad tillvuxit, att den lånetillgång, som af Manufakturdiskonten disponeras, blifvit af vida mindre betydelse för de industriidkare, som deri ega lånerätt, hvarförutan flera högst betydande slag af fabriker uppstått, som äro från sådan lånerätt uteslutna. Från den 1 Juli 1866 är Manufakturdiskontens utlåningsränta höjd till 5 procent, så att denna låneinrättning för närvarande ej erbjuder billigare vilkor, än som annorstädes kunna erhållas. Erfarenheten har jemväl ådagalagt, att under de sista åren berörda låne-tillgång blifvit allt mindre anlita. Vid sådant förhållande och då Manufakturdiskontens förvaltningskostnader äro, i jämförelse med omfånget af dess verksamhet, särdeles höga, hafva Revisorerne ansett tillräcklig anledning icke förefinnas, hvarföre staten skulle fortfarande för en del industriidkares understödjande göra särskilda uppföringar; och hemställa alltså Revisorerne, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det måtte Manufakturdiskontens lånerörelse helt och hållet upphöra, i den mån de nu uteständ lånen hinna indrifvas.

Rörande Manufaktur-, Tull-, och Beslags- samt Eskilstuna Fristadsmedlen, äfvensom anslaget till reseunderstöd åt fabriks- och handtverksarbetare, hvilka medel i ett sammanhang redovisas, få Revisorerne härhos bifoga sammandrag af 1872 års räkenskaper.

Utdrag ur 1872 års hufvudbok för Manufaktur-, Tull- och Besla
fabriks- oc

Debet.		Riksmynt.
<i>Ingående Balans:</i>		
Behållningar vid årets början:		
Af manufakturmedlen	7,409: 36.	
” tull- och beslagsmedelsfonden	822: 23.	
” Eskilstuna fristadsmedelsfond	2,288: 90.	
” anslagen till reseunderstöd:		
1:o. Å ett från Riksgäldskontoret anvisadt		
för år 1861 Rdr Rmt	75: —	
” 1864 års ” ”	250: —	
” 1865 ” ” ”	125: —	
” 1866 ” ” ”	537: 50.	
” 1867 ” ” ”	400: —	
” 1868 ” ” ”	1,309: —	
” 1869 ” ” ”	400: —	
” 1870 ” ” ”	787: 53.	
” 1871 ” ” ”	1,625: —	
	5,509: 3.	16,029 52
Inkomster:		
<i>Manufakturmedel:</i>		
1872 års anslag	10,500: —	
Godtgörelse för förskjutna resekostnader till Adjunkten J. Lang	2,212: —	
Ersättning för lärftspremier i Vester-Norrland	1,258: 20.	
Räntor	245: —	
Anmärkningsmedel	125: —	14,340: 20.
<i>Tull- och Beslagsmedelsfonden:</i>		
Räntor		35: 50.
<i>Eskilstuna Fristadsmedelsfond:</i>		
Räntor		100: 50.
1872 års statsanslag till reseunderstöd åt fabriks- och handverksarbetare	8,000: —	22,476 20
	Summa Rdr Rmt	38,505 72

samt Eskilstuna Fristadsmedel jemte anslaget till reseunderstöd åt handtverksarbetare.

Kredit.		Riksmünt.	
Utgifter:			
Af manufakturmedlen:			
Premier för tillverkning af finare lärter	1,258: 20.		
Stipendier till lärjungar vid Teknologiska institutet och Chalmerska slöjdskolan	1,200: —		
Understöd till industriella ändamål och till reseunderstöd åt arbetare	3,925: —		
Arvoden	1,650: —		
Löner till tjänstemän vid Eskilstuna fristad	2,175: —	10,208: 20.	
Af anslaget till reseunderstöd åt fabriks- och handtverksarbetare		7,412: —	17,620 20
Utgående Balans:			
Manufakturmedel	11,541: 36.		
Tull- och beslagsmedelsfonden	857: 73.		
Eskilstuna fristadsmedelsfond	2,389: 40.		
Anslagen till reseunderstöd åt arbetare:			
1:o. A ett från Riksgälds-kontoret anvisadt för år 1861 Rdr Rmt	75: —		
” 1864 års ” ”	250: —		
” 1865 ” ” ”	125: —		
” 1866 ” ” ”	537: 50.		
” 1867 ” ” ”	400: —		
” 1868 ” ” ”	747: —		
” 1869 ” ” ”	400: —		
” 1870 ” ” ”	587: 53		
” 1871 ” ” ”	1,250: —.		
” 1872 ” ” ”	1,725: —	6,097: 3.	20,885 52
		Summa Rdr Rmt	38,505 72

1872 års räkenskaper rörande de medel, hvilka Kongl. Kommerskollegium eger från hafva äfven blifvit genomgångne af Revisorerne; och få Revisorerne härmedelst meddela ett

Debet.		Riksmünt.	
<i>Balans från år 1871:</i>			
Behållning i Riksbanken och i egen kassa	1,518: 44.		
Fordran för förskottsvis till konsuler utbetalda ersättningar för bestridda omkostnader för svenskt sjöfolk, om hvilkas godtgörande af vederbörande rederier advokatfiskalsembetet fått sig uppdraget att besörja	3,578: 37.	5,096	81
<i>Inkomster:</i>			
Af Kongl. Statskontoret anordnade		2,700	—
<i>Balans till år 1873:</i>			
Öfverleverering		—	9
Summa Rdr Rmt		7,796	90

Kongl. Statskontoret uppbära till godtgörande af svenske konsulers utgifter för svenskt sjöfolk' sammandrag af dessa räkenskaper.

Kredit.		Riksmünt.	
<i>Balans från år 1871:</i>			
Öfverleverering		—	11
<i>Utgifter:</i>			
Afskrifning af utbetalda ersättningar, för hvilka godtgörelse icke kunnat erhållas		355	79
<i>Balans till år 1873:</i>			
Behållning i Riksbanken och i egen kassa	3,222: 44.		
Fordringar för ersättningar och utgifter	4,218: 56.	7,441	—
	Summa Rdr Rmt	7,796	90

Ur räkningen öfver utbetalda ersättningar af de genom Kongl. brefvet den 14 September år 1872, hvilken likaledes blifvit granskad, få Revisorerna meddela följande utdrag:

Debet.		Riksmünt.
<i>Balans från år 1871:</i>		
Behållning i Riksbanken och kassa	65: 71.	
Fordringar	428: 84.	494 55
<i>Inkomst:</i>		
Af Kongl. Statskontoret anordnade:		
1:o. På grund af Kongl. brefvet den 14 September 1843	2,000: —	
2:o. På grund af Kongl. brefvet den 10 Maj 1872	3,000: —	5,000 —
Summa Rdr Rmt		5,494 55

843 beviljade anslag till godtgörande af svenske konsulers utgifter för svenske undersåter för

		Riksmünt.	
Kredit.			
<i>Utgifter:</i>			
Afskrifning af utbetalda ersättningar, för hvilka godtgörelse icke kunnat erhållas		5,009	56
<i>Balans till år 1873:</i>			
Behållning i Riksbanken och kassa		56:	15.
Fordringar för utbetalda ersättningar		428:	84.
Summa Rdr Rmt		5,494	55

Revisorerna hafva vid granskningen af räkenskaperna öfver samtliga ofvannämnda fonder och medel icke funnit anledning till någon anmärkning; och äro uppgifterna angående de vid revisionsårets slut i Riksbanken inestående behållningar styrkta medelst vederbörliga attester.

Vid tagen kännedom af de utaf ombudsmannen afgifna berättelser rörande fondernas vid 1872 års slut förfallna, men den 28 Februari detta år obetalda fordringar samt de under revisionsåret handlagda fiskaliska mål och ärenden, hafva Revisorerna ej funnit anledning till någon erinran.

Manufakturdiskontfondens lånehandlingar hafva vid anställd inventering befunnits omsorgsfullt ordnade och i s. k. brandfria kassaskåp förvarade.

GUSTAF LYBECKER.	C. A. LARSSON.	JOH. AUG. BERG.
FREDRIK HEDERSTJERNA.	A. M. LINDGREN.	HUGO TAMM.
NILS GYLDENSTOLPE.	S. A. HEDLUND.	J. MANKELL.
O. B. OLSSON.	JÖNS PEHRSSON.	OL. WIKSTRÖM.

Kongl. Kommers-kollegii

underdåniga utlåtande, angående Riksdagens Revisorers framställning om upphörande helt och hållet af Manufaktur-diskontens lånerörelse.

Sedan Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium uti skrifvelse den 7 innevarande Oktober på anförda skäl i underdånighet hemställt, att den under Kollegii förvaltning ställda manufakturdiskontinrättnings verksamhet, för så vidt den samma hade till ändamål att, i enlighet med nu gällande, för denna inrättning den 8 Februari 1844 utfärdade nådiga reglemente, genom lån i vanlig diskontväg understödja inhemska fabriks- och manufakturinrättningar, måtte inom viss tid upphöra; så hafva Riksdagens senast församlade Revisorer uti afgifven berättelse rörande den af dem för år 1872 förrättade granskning af de under Kollegii förvaltning ställda fonder och medel, efter återgifvande af den i vanlig ordning lemnade redovisning för manufakturdiskontfondens tillgångar och skulder m. m., yttrat, bland annat, att i forna tider, då andra förhållanden än nu voro rådande, manufakturdiskontens lånerörelse otvifvelaktigt bidragit till höjande af de fabriks- och industrigrenar, som i denna inrättning egt lånerätt; att, å ena sidan, tillfällena till låns erhållande då voro inskränkta, så att fabriks- och industriidkare sannolikt hade få andra utvägar att i låneväg erhålla den för deras rörelses bedrivande behöfliga kapitalförstärkning; att, å andra sidan, fabriksväsendet då hade vida mindre omfattning, och att de belopp, hvarmed manufaktur-diskonten kunde tillhandagå, därför voro, i jämförelse med rörelsens omfång, ganska betydliga; att emellertid under senare åren dessa förhållanden väsentligen förändrats; att på samma gång bankväsendet allt mera utvecklats, och olika slag af låneinrättningar uppstått, hade genom den stora utsträckning, industrien vunnit, dess behof af förlagskapital i så hög grad tillvuxit, att den lånetillgång, som af manufakturdiskonten disponerades, blifvit af vida mindre betydelse för de industriidkare, som deri egde lånerätt, hvarförutan flera högst betydande slag af fabriker uppstått, som vore från sådan lånerätt uteslutna; att från den 1 Juli 1866 manufakturdiskontens utlåningsränta vore höjd till fem procent, så att denna låneinrättning för närvarande ej erbjöde billigare vilkor, än som annorstädes kunde erhållas; att erfarenheten jemväl ådagalagt, att under de sista åren berörda lånetillgång blifvit allt mindre anlita; att vid sådant förhållande, och då manufakturdiskontens förvaltningskostnader vore, i jämförelse med omfånget af dess verksamhet, särdeles höga, Revisorerna hade ansett tillräcklig anledning icke förefinnas, hvarför staten skulle fortfarande för en del industriidkares understödjande göra särskilda uppföringar; — och hafva Revisorerna slutligen hemställt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det måtte manufakturdiskontens lånerörelse helt och hållet upphöra, i den mån de nu utestående lånen hunne indrivas.

Genom remissresolution har Eders Kongl. Maj:t i nåder befallt Kollegium, — som uti skrifvelse den 7 innevarande månad till Eders Kongl. Maj:t inkommit med underdånig framställning angående upphörande af manufakturdiskontinrättnings verksamhet, så vidt den samma afsåge att genom lån i vanlig diskontväg understödja inhemska fabriks- och manufakturinrättningar — att i anledning af Riksdagens Revisorers uti förenämnda berättelse gjorda framställning i ämnet afgifva underdånigt utlåtande, huruvida manufakturdiskontinrättnings verksamhet må kunna jemväl i öfrigt upphöra; och får Kollegium denna nådiga befallning härmed fullgöra.

I sådant afseende anser sig Kollegium böra anmärka, att de grunder, som blifvit anförda för Revisorernes framställning, att manufakturdiskontens lånerörelse måtte helt och hållet upphöra, synas afse den utlåningsrörelse, om hvilkens upphörande med innevarande års slut Kollegium redan gjort framställning. På denna gren af diskontinrättningens verksamhet eger Revisorernes yttrande, att erfarenheten ådagalagt, "att under de sista åren berörda lånetillgång blifvit allt mindre anlita", full tillämplighet; och denna omständighet har också Kollegium tillföre framhållit och på densamma väsentligen grundat sin mer berörda framställning. Annat har förhållandet allt hittills visat sig vara med den lånerörelse, som, jemlikt § 20 i ofvan åberopade reglemente, har till föremål att understödja anläggande och drifvande af större inrättningar i fabriksväg af antingen ny eller väsentligen förbättrad beskaffenhet, eller i allmänhet just sådane industriidkare, som icke åtnjuta förmånen af diskontlån — enär de medel, som för denna lånegren kunnat användas, vanligen vida understigit beloppet af det begärda understödet i denna riktning. Att ett sådant lånebehofv icke heller kan i allo eller på ett för ändamålet verksamt sätt tillfredställas af den mängd enskilda låneinrättningar, som under de senare åren uppstått, och således endast i mindre mån eller på mera tryckande vilkor kan tillgodogöra sig den af Revisorerne antydda bankväsendets utveckling, torde äfven lätteligen inses. Hävid lærer äfven böra komma i betraktande, att, ehuru den svenska industrien under senare tiden gjort betydande framsteg i olika riktningar och derigenom i flera näringsgrenar kan bestå i täflan med utlandets konst- och slöjdskicklighet, en och annan industrigren ännu icke är här i landet representerad eller långt ifrån ernått den utveckling, som möjliggör konkurrens med hvad den utländska produktionen i sådant afseende har att erbjuda. Vid öfvervägande häraf har Kollegium icke tilltrött sig böra hos Eders Kongl. Maj:t föreslå indragning af manufakturdiskontens s. k. förlagslånefond, utan deremot, under förutsättning af nådigt godkännande af hvad Kollegium yttrat och hemställt i fråga om upphörande af lånerörelsen i öfrigt eller den, som afser utlåningen i vanlig diskontväg, föreslagit, att, sedan manufakturdiskontens kreditivskuld till Riksbanken blifvit infriad, de medel, som komme att inflyta genom inbetalandet af utestående diskontlån, må tillföras förlagslånefonden för att sätta denna i tillfälle att mer än hitills motsvara sin bestämmelse. Hvad beträffar Revisorernes anmärkning i afseende å diskontinrättningens förvaltningskostnader, torde böra erinras, att dessa redan äro minskade derigenom att tvänne tjänster inom manufakturdiskontkontoret, eller en tredjedel af hela antalet tjänstebefattningar derstädes, på senare tiden kunnat indragas till följd af dessas innehafvares afgang, och i den mån arbetet å kontoret kommer att minskas genom diskontlånerörelsens upphörande, derest Eders Kongl. Maj:t till Kollegii derom gjorda förslag lemnar nådigt bifall, kan en ytterligare indragning af tjänsterna inom kontoret ega rum, allt efter som den låter sig lagligen utföras. Den af Revisorerne vidare gjorda anmärkning, att tillräcklig anledning icke förefunnes, hvarför staten skulle fortfarande för en del industriidkares understödjande göra särskilda uppoffringar, synes Kollegium icke heller vara befogad eller på sakförhållandet grundad. Om man äfven antager, att staten gjorde en uppoffring, då för omkring halft annat århundrade tillbaka en s. k. manufakturfond började att bildas, så lærer väl denna uppoffring kunna anses vara rikligen ersatt af den nationalvinst, som derigenom kommit landet till godo, och dessutom torde icke böra förbises, att de antydda förvaltningskostnaderna bestridts och fortfarande bestridas af fondens egna vinstmedel, utom det att af dessa medel utgå bidrag till aflönande af vissa Kollegii embetsmän; hvarförutan å samma medel anvisats, bland annat, ganska betydliga belopp

dels för ersättande af kostnaderna för den allmänna konst- och industriutställning, som år 1866 egde rum här i hufvudstaden, och *dels* för Sverges deltagande i den internationela utställningen i Paris påföljande året, jemte det att allt ifrån 1827 till 1870 af samma vinstmedel utbetalts 21,000 rdr rmt årligen till uppehållande af ett allmänt undervisningsverk eller Teknologiska institutet, äfvensom manufakturdiskontfondens tillgångar anlåtats för ändamål, som för denna fond måste anses temligen främmande, såsom exempelvis pensioneringen af det indragna s. k. manufakturstämpelverkets i riket f. d. tjenstemän och betjente. Att förvaltningen af manufakturdiskontfonden, så vida densamma kommer att framdeles användas endast för utgifvande af förlagslån, måste blifva temligen enkel och föga kostsam, ligger i sakens natur, och Kollegium skall visserligen icke underlåta att fortfarande söka medverka till vinnande af detta ändamål.

Af hvad Kollegium nu underdånigst yttrat torde följa, att Kollegium finner sig icke kunna understödja Revisorernes framställning, för så vidt densamma icke öfverensstämmer med det förslag i ämnet, Kollegium redan underställt Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

C. F. AF STRÖM.

J. SJÖBERG.

G. Hegardt.

Stockholm den 24 Oktober 1873.
